

Menntamálanefnd Alþingis
Alþingi við Austurvöll
150 Reykjavík

Reykjavík 21. janúar 2008

Vísað er til bréfs nefndarinnar þar sem óskað er umsagnar félags lesblindra á Íslandi um frumvarp til laga um menntun og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla, frumvarp til laga um leikskóla, frumvarp til laga um framhaldsskóla og frumvarp til laga um grunnskóla.


Félagið hefur fjallað um frumvörpin og vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri:

1. Við frumvarp til laga um menntun og ráðningu kennara hefur félagið ekki athugasemdir en fagnar því að menntunarkröfur til kennara séu auknar eins og frumvarpið kveður á um. Félagið vill þó taka fram þó það sé utan við svið frumvarpsins að með þessum auknu menntunarkröfum væri rétt að kröfur til kennara um þekkingu á lesblindu yrðu einnig auknar. Mörg þau hegðunar- og námsvandamál sem kennarar þurfa að eiga við í starfi sínu í dag má rekja til lesblindu og því myndi það auðvelda og bæta skólastarf ef tryggt væri að allir kennarar hefðu sérstaka þjálfun í að bregðast við vandamálum sem rekja má til lesblindu.

2. Í frumvarpi til laga um leikskóla er almennt fjallað um nám nemenda með sérþarfir. Félagið tekur undir það sem þar kemur fram um að börn sem þurfa sérstaka aðstoð og þjálfun, að mati viðurkenndra greiningaraðila, eigi rétt á slíkri þjónustu og að hún skuli fara fram undir handleiðslu sérfræðinga (22. gr). Í 21. grein frumvarpsins er síðan fjallað um að ráðherra skuli setja reglugerð um sérfræðiþjónustu í samráði við samband íslenskra sveitarfélaga. Félagið óskar jafnframt eftir samráði þegar sú reglugerð verður sett. Þar verður væntanlega fjallað um hvernig taka beri á vandamálum barna með lesblindu en eins og áður hefur komið fram má rekja mörg vandkvæði í námi til hennar. Félagið vill því ítreka að það fái aðkomu að samningu ofangreindrar reglugerðar. Auðveldara er að leysa úr lesblinduvandamálum því fyrir sem þau eru greind og því er afar mikilvægt að taka skipulega á þeim eins fljótt og auðið er. Þrátt fyrir að formleg lestrarkennsla sé ekki hafin í leikskóla eru til aðferðir við að skima fyrir lesblindu á því stigi sem getur auðveldað mjög meðhöndlun þegar lestrarkennslan hefst. Forsenda fyrir því að greining geti farið fram er þó að í landinu sé til nægileg sérfræðikunnátta á sviði lesblindu. Því er því miður ekki að heilsa nú. Kennarar geta ekki sérmenntað sig á þessu sviði og greining er því oft undir því komin hvort viðkomandi kennari hefur kynnt sér málið af eigin frumkvæði og sýni því áhuga. Það starf er lofsvert en hinsvegar eru þekktar um 70 tegundir af lesblindu og ekki er hægt að ætlast til þess að kennarar kynni sér svo umfangsmikið vandamál án þess að tekið sé sérstaklega á því við menntun þeirra. Þarna er nauðsynlegt að byggja upp innlenda þekkingu t.d. með sérstöku lesblindusetri. Félagið telur að minnsta kosti að nauðsynlegt sé að allir kennarar hafi ákveðna lágmarksþekkingu á lesblindu. Þess má geta að samkvæmt könnun sem félagið lét gera árið 2006 eiga um 18% almennings í einhverjum erfiðleikum með lestur og þar af 5% í miklum erfiðleikum. Þetta hlutfall mælist síðan mun hærra í aldursþópnum 16-24 ára sem gæti bent til þess að það væri vanmetið á meðal almennings í heild auk þess sem að greiningar á Norðurlöndunum leiða í ljós hærri prósentur (24-25%) en hér mælast.

3. Um frumvarp til laga um grunnskóla gilda að miklu leiti sömu athugasemdir og við frumvarp til laga um leikskóla. Ítarlegar er fjallað um málefni nemenda með sérþarfir í 17. og 40 grein frumvarpsins og m.a. sérstaklega vitnað til nemenda með leshömlun. En á sama hátt er kveðið á um að ráðherra setji nánari ákvæði í reglugerð um framkvæmd greinarinnar og málsmeðferð. Sem og í fyrra tilviki óskar félagið eftir samráði við samningu þeirrar reglugerðar. Það má segja að grunnskólinn sé mikilvægasta stigið fyrir börn með lesblindu. Þar koma vandamál upp, hafi þau ekki verið greind áður, og þar þarf óhjákvæmilega að taka á þeim. Félagið ítrekar þá skoðun sína að til þess að greining gangi fljótt og vel fyrir sig er nauðsynlegt að tekið verði á því við menntun kennara. Fáir nemendur ekki rétta greiningu lenda þeir í miklum erfiðleikum sem geta haft veruleg áhrif á þá sjálfa og skólastarfið í heild. Með því að tryggja það að kennarar fái rétta menntun í þessu efni er einnig tryggt að hægt sé að greina lesblinduvandamál rétt sem kemur öllum hagsmunaaðilum til bóta. En þegar að greining liggur fyrir þurfa einnig að vera fyrir hendi möguleikar til að bregðast við henni. Í því felst að það þarf ávallt að tryggja að nægilegt fjármagn sé fyrir hendi til sérkennslu, sem er sjaldnast raunin og jafnframt sjá til þess að lesblind börn fái aðgang að viðeigandi námsgögnum sem hjálpa þeim við að læra þannig að það henti þeim. Lesblindir þurfa oft að fá námsgögnin á öðru formi en önnur börn t.d. þurfa þeir að fá texta lesna fyrir sig (sem hægt er að gera með aðstöð tölvu). Tilfinnanlega vantar hugbúnað sem gerir nemendum kleift að lesa tölvum fyrir texta á íslensku en hann er orðinn til fyrir ensku og mörg önnur tungumál.
4. Um frumvarp til laga um framhaldsskóla er fjallað sérstaklega um nemendur með leshömlun. Í 3. mgr. 34. greinar frumvarpsins eru skýr ákvæði um að nemendur með leshömlun eigi rétt á aðgangi að sérsníðnum námsgögnum og lögð sú skylda á herðar framhaldsskóla að hann geri grein fyrir því í skólanámsskrá hvernig staðið verði að skimun og greiningu leshömlunar, ásamt eftirfylgni og stuðningi við nemendur sem greindir eru með leshömlun. Félagið lýsir yfir fullum stuðningi við þessi ákvæði og vill hvetja til þess að sambærileg ákvæði verði sett inn í frumvarp til laga um grunnskóla því verklagið sem þarna er kveðið á um ætti ekki síður heima þar. Jafnvel ennþá frekar þar sem að rétt viðbrögð við lesblindu skipta enn meira máli þar heldur en þegar komið er í framhaldsskóla. Samkvæmt niðurstöðu áðurnefndrar könnunar félagsins eru meiri líkur á því að nemendur með lesblindu hætti námi eftir grunnskóla heldur en aðrir og því verður ekki nægilega ítrekað að reynt sé að greina lesblindu sem allra fyrst og bregðast við í samræmi við það. Jafnvel væri rétt að skima fyrir henni í leikskóla eins og fjallað er um í 2. lið þessarar umsagnar.

Félagið telur þessi frumvörp almennt jákvæð en telur auðvelt sé að gera enn betur. Rétt leiðin til að hjálpa nemendum með lesblindu er að skima fyrir henni í leikskóla og halda því áfram í grunnskóla. Tryggja þarf nemendum námsgögn á viðeigandi formi á öllum stigum skólastarfs og bæta verulega menntun kennara á sviði lesblindu. Með þeim aðferðum er hægt að leysa mörg þeirra vandamála sem skólar í dag glíma við. Félag lesblindra skorar á menntamálanefnd Alþingis að bregðast vel við þeim og fulltrúar félagsins lýsa sig reiðubúna til að koma fyrir nefndina og skýra sjónarmið sín frekar ef þess er óskað.

Virðingarfyllst
F.h. félags lesblindra á Íslandi

Guðmundur S. Johnsen, formaður